

Krajina umění

Vedoucí práce: MgA. Magdaléna Bartáková, Mgr. Jitka Motejzíková

Konzultant: sr. Petra Pavlíčková OSB

Členové skupiny: David Steklý, Roman Macháček, Rozálie Kopecká, Markéta Novotná, Andrea Suchánková, Sonam Domla Swiecicki, Veronika Žemličková, Ondřej Mikula, Ester Burgerová, Igor Pokorný

Datum odevzdání: 1. 12. 2016

Tento sborník obsahuje popis práce expediční skupiny Krajina umění. Nejprve jsou uvedeny cíle naší skupiny, po té popis přípravné práce v Praze během prvního expedičního týdne, následuje popis práce v terénu a technik jak literárních tak malířských. V závěru jsou kapitoly o zpracovávacím týdnu po příjezdu zpět do Prahy a výstupy a závěry. V těchto částech je podrobně popsán rozvoj uměleckých dovedností naší skupinky. Tématem uměleckých děl bylo ztvárnění krajiny Českého středohoří. Každý z nás si vytyčil trochu odlišné cíle, avšak přesto nás něco spojovalo a to především téma krajiny, která se stala hlavní inspirací naší tvorby. Přípravný týden byl pro nás především seznamováním s díly různých autorů, jak výtvarníků, tak spisovatelů a s jejich stylem uměleckého ztvárnění krajiny. Už v přípravném týdnu jsme se rozdělili na dvě skupiny (malířskou a literární). Každá skupinka měla odlišný způsob práce. Sborník obsahuje také popis různých stylů a uměleckých děl, která nás inspirovala. Ve zpracovávacím týdnu jsme naše díla a třídili, přepisovali a vybírali ta, která chceme vystavit pro veřejnost. Také jsme se věnovali ztvárnění krajiny naší duše, buď formou obrazu, nebo textu. Jedná se o díla zachycující fantazijní, vnitřní krajinu. Při tvorbě této Krajiny duše jsme využili to, co jsme se naučili při tvorbě v plenéru. Pak už nám zbývala jediná věc a to sepsat tento sborník

Poděkování

Chtěli bychom na začátek práce poděkovat našim vedoucím Majdě Bartákové a Jitce Motejzické, které to s námi vydržely a během celé naší práce nám pomáhaly a vedly nás. Děkujeme zároveň paní Petře Pavlíčkové, která nám dělala konzultantku především v oblasti olejomalby, a která nám pomohla s výstavou našich děl v poutním areálu na Bílé Hoře. Také bychom chtěli poděkovat starostce Velkých Žernosek, paní Ludmile Pafelové, která nám umožnila se ubytovat v kulturním domě ve Velkých Žernosekách. Také chceme poděkovat správce hradu Hazmburk, která nám našla místo, kam jsme mohli složit hlavu, a zajistila nám vstup do hradu. Také děkujeme všem ostatním za jejich podporu.

Předmluva

Milý čtenáři, nejspíš jsi četl různé jiné práce, které na naší škole sepsali studenti před námi. Jistě sis musel všimnout, že se většinou jedná o práce buďto sociologicky, historicky nebo přírodovědně zaměřené. My jsme zkoušeli něco trochu jiného.

Stalo se Ti někdy, že jsi procházel krajinou, došel na nějaké místo s rozhledem, který Tě natolik uchvátil, že by stál za to vyfotit? Nebo že jsi sjížděl řeku mezi strmými skalami za zvuku rozbouřených peřejí? Některé chvíle stojí za zachycení ať už skrze fotografie, obrazy nebo texty. Naše skupina se zabývala zachycováním krajiny Českého středohoří a její nálady právě tímto způsobem, psaním textů a malováním obrazů. Snažili jsme se do krajiny vcítit a vytvořit obrazy a texty zachycující nejen to, co jsme viděli, ale i to, co jsme přitom cítili, a přiblížit tak ta nejkrásnější místa Českého středohoří i těm, co tam nikdy nebyli.

Doufáme, že se Ti bude naše práce líbit.

Obsah

Cíle	1
Přípravný týden - literáti	3
Přípravný týden - malíři	4
Práce v terénu	4
Výtvarné techniky	5
Literární žánry, postupy	6
Zpracovávací týden	7
Výstupy	7
Závěry.....	8

Cíle

Naším hlavním cílem bylo literárně a výtvarně ztvárnit krajinu Českého středohoří a tím ji přiblížit veřejnosti.

K tomu je potřeba – a to byl náš další cíl – se seznámit s různými literárními žánry a postupy (popis prostý, subjektivně zabarvený popis, črta, cestopis) a výtvarnými technikami (kresba tužkou, malba/kresba tuší, malba temperami, olejomalba). Seznámili jsme se také s malíři, spisovatelem a básníky, kteří ve svých dílech zachycovali krajinu jako hlavní nebo vedlejší téma. Různé umělecké styly a postupy jsme si také vyzkoušeli. Dalším naším důležitým cílem totiž bylo, abychom si mezi nimi našli ten svůj, který nám bude nejvíce vyhovovat.

Tímto způsobem jsme chtěli krajinu přiblížit nejprve sobě a také se ji naučit vnímat.

Naším dalším tvůrčím cílem bylo vytvořit (namalovat či literárně ztvárnit) tzv. fantazijní krajinu, krajinu vlastní duše, která vystihuje to, jak sami sebe vidíme uvnitř.

Posledním cílem bylo uspořádat výstavu našich uměleckých děl, výtvarných i literárních, která krajinu Českého středohoří přiblíží široké veřejnosti.

Přípravný týden – literáti

První den přípravného týdne byla skupina výtvarníku i literátů pospolu a dívali jsme se na obrazy, které vznikly v různých obdobích, od nejstarších dob (antika) po současnost, a řešili jsme, jakou roli v jednotlivých obrazech hraje krajina. Zjistili jsme, že v období romantismu (1. polovina 19. století) se začala ve větší míře objevovat krajina jako hlavní cíl nebo jako hlavní téma obrazů.

Další den, v úterý jsme byli také spojeni a šli jsme do Národní galerie na Pražském hradě v Salmovském paláci. Zde jsme si prohlédli expozici *Umění 19. století od klasicismu k romantismu* se zaměřením na krajinomalbu 19. století. V galerii jsme dělali různá literární cvičení. Měli jsme si vybrat obraz, který nás nejvíce zaujal, a vysvětlit, proč jsme si vybrali právě tento obraz. Dále jsme se měli na vybraném obraze zaměřit na jeden detail a popsat ho ostatním jako hádanku.

Ve středu jsme se poprvé rozdělili. Naše literární skupinka šla do parku. Četli jsme si ukázky z děl různých autorů a povídali si o tom, jakým způsobem je v textech zachycena krajina. Četli jsme úryvek z románu *Babička* Boženy Němcové, ve kterém byl prostý popis krajiny začleněný do celkového děje. Následoval cestopis *Zpráva o cestě do Saského Švýcarska* dánského spisovatele Hanse Christiana Andersena, ve kterém je popis krajiny důležitou součástí samotného literárního žánru. Dalším textem, se kterým jsme se seznámili, byla pohádka *Malá mořská víla* stejného autora, v němž je popsána krajina fantazijní. Četli jsme také ukázkou z textu *Stříbrný vítr* českého spisovatele a básníka Fráni Šrámka, který zachycoval krajinu v duchu impresionismu s důrazem na zachycení její nálady prostřednictvím smyslů a básnických obrazů. Poté jsme si četli básně ze sbírky *Květy intimních nálad* od dalšího impresionistického autora, básníka Antonína Sovy, a hravá čtyřverší ze sbírek *Chyba broskví* a *Oříšky pro černého papouška* básníka Jana Skácela, který se v nich zaměřil na přírodní motivy. Posledním autorem, se kterým jsme se seznámili, byl hlavní představitel českého romantismu Karel Hynek Mácha, četli jsme si úryvek z díla *Pouť krkonošská*, v němž krajina je buď v souladu s pocity hlavního hrdiny, nebo stojí v kontrastu. Další den jsme měli opět propojený program se skupinou zaměřenou na malování. Šli jsme do Stromovky a měli jsme za úkol například vybrat si místo, které se nám líbí, pozorovat ho, zkusit ho popsat, zachytit svou náladu i to, jak na nás místo působí.¹ To bylo něco na způsob tréninku na práci v terénu.

¹ Úkoly:

1. Popište svou náladu, své rozpoložení. Jak se cítíte zrovna teď?
2. Najděte si místo, které se vám líbí. Sedněte si tam a 10 minut nic nedělejte, jen se kolem sebe dívejte a nechte na sebe to místo působit. Vnímejte, co vidíte kolem sebe.
3. Popište místo, na kterém jste (co kolem sebe vidíte) – popis prostý / subjektivně zbarvený popis.
4. Popište teď, jak se cítíte, jaká je vaše náladu po tom, co jste 10 minut pozorovali přírodu okolo sebe. Ovlivnila vás ta chvíle nějak? Jak?
5. Popište svou náladu za využití přírodních motivů (např. jsem klidná jako vodní hladina, když nefouká vítr).

Přípravný týden - malíři

Hodně lidí si řekne, že nám stačilo vzít pár temper a tuší z potřeb na výtvarnou výchovu a jít malovat a kreslit do Českého středohoří. Tak to, ale nebylo, bylo potřeba se na tuto práci připravit. V přípravném týdnu čekalo malířskou podskupinu mnoho práce.

Nejdříve jsme se seznámili se zajímavými obrazy pocházejícími od doby antiky přes romantismus až po surrealismus, na kterých jsme si ukázali, jak malíři zachycovali krajinu. Také jsme navštívili expozici *Umění 19. století od klasicismu k romantismu* v Národní galerii v Salmovském paláci a zaměřili se zde na krajinomalbu 19. století. Návštěva v galerii se pro nás stala další inspirací. Učili jsme se také, na co máme dávat v malbě a kresbě důraz, kde mají být jaké odstíny, např. v dálce světlý nenápadný obzor doplňující se s mračny nad ním a pak kopec přímo před nimi namalovaný výraznou a živou barvou.

Když jsme odhalili alespoň nějaká tajemství o krajině v obrazech, pustili jsme se do plánování Expedice, a hlavně jsme zajišťovali malířské potřeby. Nakoupili jsme všemožné potřeby od tužek přes tuše až po kvalitní tempery a olejové barvy. Ke konci přípravného týdne jsme také sestavovali rámy a napínali do nich plátno, které jsme pak natřeli šepsem - podkladovou barvou, abychom po návratu z terénu mohli tvořit olejomalby a zachycovat na nich své fantazijní krajiny.

Práce v terénu

Každý den na Expedici jsme si vybírali místa s jinou atmosférou, kde jsme si také zvolili způsob, jakým chceme krajinu zachytit, v jakém žánru chceme krajinu popisovat nebo čím a jak chceme malovat či kreslit. Krajinu jsme zachycovali v různých denních dobách (ráno, dopoledne, večer, v noci).

První týden jsme si hlavně zkoušeli psát i malovat různými styly a ve druhém týdnu jsme tvořili stylem, který nám vyhovoval nejlépe.

První den jsme se vydali nad vesnici Leskou, kde byl dobrý výhled do dálky na různé kopce a hrady. Na jeden z nich jsme si vyrazili další den, a tím byl hrad Hazmburk, kde jsme strávili dva dny. Inspirací pro nás byl nejen nádherný výhled, ale i obě věže hradu. Poslední den před odchodem na základnu jsme šli k blízkému rybníku u vesnice Klapý, abychom alespoň na chvíli načerpali příjemnou atmosféru vody.

Poté následoval nabitý víkend na základně, kdy jsme plánovali, co budeme dělat druhý týden. V pondělí jsme vyrazili na cestu do Velkých Žernosek. Po cestě jsme se zastavili na několik hodin na kopci Lovoš, kde jsme také tvořili a kde byl opět velmi inspirativní výhled do kraje. Ve Velkých Žernosekách jsme přespávali v kulturním domě, strávili jsme tu tři dny, během nichž literární skupina tvořila na vrcholu Kalvárie a v jeho okolí a u řeky Labe a také v okolí obce Kamýk. Výtvarná skupina zůstala většinu času u řeky Labe. Výtvarníci se snažili různými technikami vyjádřit co nejlépe odraz ve vodě.

Výtvarné techniky

Výtvarná podskupina si vyzkoušela různé výtvarné techniky, od kresby tužkou až po olejomalbu.

Kresba tužkou

Kresba tužkou je nejjednodušší na přípravu, což znamená, že je nejvhodnější na rychlé náčrty. U tužky je velká výhoda, že kdykoliv se vám něco nelíbí, kresba se dá vygumovat (nesmí se to dělat ale moc často, protože potom zůstávají na papíře šedé šmouhy, které vytvoř znehodnotí). Tužka má širokou škálu tvrdostí, ta nejtvrďší by se neměla vůbec rozmazávat a naopak ta nejměkčí se rozmazává nejvíce, nejlepší jsou tvrdosti B4 a B6.

Nejdříve si lehkými čarami načrtneme obrys kresleného objektu, poté čáry zvýrazníme a nakonec dokreslíme detaily drobnými čarami tvrdší tužkou. Je dobré objekt vystínovat, jelikož poté vypadá více plasticky (3D).

Kresba/malba tuší

Tuš jsme měli k dispozici pouze černou, takže jsme nemuseli řešit použití jiných barev, ale cílem bylo zaměřit se na odstíny, které jsme vytvářeli mícháním různého množství tuše a vody ve třech kelímcích.

Vzadu na obrázku byly využity světlé odstíny, vepředu tmavé a vrstvil se odzadu. Pokud by tomu bylo obráceně, obraz by nevyjadřoval hloubku krajiny.

Malba temperou

Při malbě temperou jsme se učili ztvárňovat dálku a to tak, že jsme do barev v zadní části obrazu vmíchali modrou či bílou barvu a do barev vepředu naopak barvu červenou či hnědou. Při malbě nebyla vůbec využívána zelená barva, museli jsme si ji vždy namíchat z ostatních barev (nejčastěji jen ze žluté a modré, někdy se do směsi přidala i hnědá či bílá, nebo i další barvy).

Olejomalba

Olejomalba představovala „vrchol“ práce výtvarné skupiny. Byla poslední technikou, které jsme se věnovali po příjezdu do Prahy a strávili na ní většinu zpracovávacího týdne. Tématem byla tzv. fantazijní krajina, krajina vlastní duše. Olejové barvy zasychají déle než tempery, což je výhoda, jelikož se dají dlouho opravovat a mají syté a jasné barvy.

Literární žánry, postupy

Stejně jako výtvarná skupina, tak i skupina literární se zabývala různými žánry a styly, kterými se snažila zachytit krajinu.

Popis prostý

Popis prostý je zdánlivě nejjednodušší žánr, kterým může člověk zachycovat krajinu. Výhoda je, že člověk nemusí nad tím moc přemýšlet, jelikož se jedná o pouhý popis bez jakýchkoliv citových zabarvení, jde zde pouze o čistý, objektivní popis toho, co člověk vidí. Nevýhoda tohoto stylu je taková, že když člověka okolí zaujme jeho atmosférou a emocí, je poměrně obtížné jej jednoduše popsat.

Subjektivně zabarvený popis

Subjektivně zabarvený popis patřil mezi nejčastěji používané žánry a spočívá (podobně jako *popis prostý*) v zachycení krajiny pouze popisem. Na rozdíl ale od *prostého popisu* může člověk používat citově zabarvená slova, různá přirovnání a subjektivně pospat, co vidí.

Tento styl se může používat jako součást většího textového celku, kde popisuje krajinu a okolí.

Črta

Črta byla zdaleka nejpoužívanější literární styl a je to krátký bezpříběhový text, ve kterém se zachycuje atmosféra a pocity krajiny, autora a nálada samotné té chvíle. Tento styl jsme používali nejčastěji, díky jeho délce, která nám vyhovovala na rychlé zachycení nějakého momentu a díky tomu, že umožňuje zachytit i to jak my sami jsme se při té chvíli cítili, a jak na nás krajina působila. Z námi napsaných črt se dá nejlépe poznat, jak se nám krajina Českého středohoří líbila, a co jsme cítili, když jsme se jí procházeli.

Črty jsme také používali jako texty pro vložení do větších celků, kde měly (podobně jako *subjektivně zabarvený popis*) za cíl ukázat krajinu a náladu, ve které autor tvořil.

Cestopis

Cestopis byl námi ne moc používaný styl, přesto se ale v našich textech párkrát objevuje. Je to styl psaní uzpůsobený pro cestovatele, kteří si ho vedou jako deník a popisují v něm, co všechno viděli a co je třeba zaujalo. Texty se můžou ve své délce lišit, ale vždy zachycují nějakou cestu, a co na ní autor textu viděl.

Nám tento text dobře sloužil k popisu naší cesty, kudy jsme procházeli a na jakých místech jsme byli.

Báseň

Báseň je krátký veršovaný text, kterým (podobně jako u *črty*) zachycuje krajinu a okolí z pohledu autora.

Zpracovávací týden

Po návratu z Expedice do Prahy nás čekal zpracovávací týden, ten ale u nás vypadal jinak než u ostatních skupin. Zatímco se jiné skupiny věnovaly zapisování dat a závěrům, my jsme se zaměřili na něco trochu jiného. Čekal nás totiž závěrečný úkol, a tím bylo vytvoření fantazijní krajiny, krajiny vlastní duše. I když měli literáti i malíři stejné téma, práce obou podskupin vypadala rozdílně.

Literátům zabrala tvorba krajiny vlastní duše zhruba jeden až dva dny. Oproti malířům však měli o to těžší úkol, že museli popsat, jak vlastně jejich duše vypadá, a zároveň se museli vypořádat s tím, že si jejich díla bude moct kdokoliv přečíst. Rozsah textů, které popisovaly krajinu jejich duše, byl mezi půl až dvěma stránkami.

Malíři si nejprve svoji fantazijní krajinu nakreslili na malou čtvertku a až poté olejovými barvami na plátno, které si napnuli do rámu už před Expedicí. Tvorba takového obrazu trvala podstatně déle, a to tři až pět dní.

Literáti a ti z malířské podskupiny, kteří zkoušeli psát v průběhu Expedice různé literární žánry, také ve zpracovávacím týdnu přepisovali své texty do počítače a dělali v nich různé úpravy.

Připravovali jsme se na červnové obhajoby, na které jsme zároveň chystali výstavu prezentující vybrané obrazy a texty.

Výstupy

Tím nejhlavnějším výstupem jsou naše díla, ať už výtvarná či literární, zachycující krajinu Českého středohoří. Každý máme deset až dvacet textů či obrázků malovaných či kreslených různými technikami, které jsme se naučili během Expedice.

Dalším výstupem byla prezentace těchto děl na veřejnosti. Obrazy a vybrané texty byly zveřejněny na dvou výstavách – na školních prezentacích našich expedičních prací (na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy 29. června 2016) a později na výstavě v areálu poutního místa Panny Marie Vítězné na Bílé Hoře v Praze (vernisáž 23. října 2016).

Vyrobili jsme také dvě knížky s krátkými texty – básničkami a črtami – a ilustracemi, obrázky členů výtvarné skupiny. Jednu jsme věnovali paní starostce Velkých Žernosek, Ludmile Pafelové, jako poděkování za možnost ubytování v místním kulturním domě a druhá byla součástí výstav.

Naučili jsme se zachycovat krajinu do detailů ať už slovy nebo štětcem a tužkou, a to můžeme využívat i nadále a v tomto umění se zlepšovat.

Závěry

Na začátku jsme si určili mnoho cílů, které chceme splnit, čeho chceme dosáhnout. Některé jsme během Expedice zavrhlí a některé jsme přidali, ale každý si je plnil „tak trochu po svém“. Během dvoutýdenní práce v Českém středohoří jsme se toho naučili poměrně hodně. V malbě jsme se naučili, jak do obrazů zakomponovat dálku, ten mlhavý, krásný obzor na pokraji světa, hor a polí. V literární tvorbě jsme si zase vyzkoušeli psát různé druhy popisů krajiny, cestopisy, dobrodružné příběhy a krátké črty nebo básně, které vystihovaly ty krásné okamžiky uprostřed nedotčené přírody nebo ruchu vesnice. Zachytili jsme do našich děl náladu a barevnost krajiny kolem nás, ale hlavně si každý našel to, co ho nejvíc bavilo, svůj vlastní styl a způsob, jakým ztvárnil svět kolem sebe.

Sborník je doplněn o přílohy s literárními i výtvarnými díly (dostupné na www.archiv.prirodniskola.cz/expedice).